

ZÁKLADNÍ ŠKOLA ÚPICE-LÁNY
Palackého 793, 542 32 Úpice

ABSOLVENTSKÁ PRÁCE

PO STOPÁCH PRUSKO-RAKOUSKÉ VÁLKY NA NÁCHODSKU

ŠKOLNÍ ROK 2020-2021

TEREZA JANEČKOVÁ

9. A

OBSAH

I ÚVOD

II TEORETICKÁ ČÁST

1 Jak začala válka

1.1 Příčiny a vznik války

1.2 Začátek války

1.3 Další bitvy

2 Prusko-rakouská válka na Náchodsku

3 Pozůstatky prusko-rakouské války na Náchodsku

3.1 Pomníky a hřbitovy

3.2 „Suvenýry“ z války v náchodském muzeu

3.3 Naučná stezka

3.4 Zpověď svědka

4 Rodina Schaumburg-Lippe a rok 1866

4.1 Rodokmen

4.2 Historie

4.3 Dopad války na rodinu

5 Konec války

III PRAKTICKÁ ČÁST

1 Plán exkurze

2 Pracovní list

IV ZÁVĚR

V SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

I ÚVOD

Už od sedmé třídy jsem měla vybrané téma na absolventskou práci. Myslela jsem si, že budu zpracovávat téma týkající se ekologie. Ale vloni na jaře maminka běžela kolem vojenského hřbitova u Náchodského zámku a napadlo ji téma „Prusko-rakouská válka na Náchodsku“. Vzhledem k tomu, že mě začal bavit dějepis, toto téma je z mého okolí a nabízí velké množství dostupného materiálu, tak jsem s návrhem souhlasila. Už v létě 2020 jsem začala sbírat potřebné materiály.

II TEORETICKÁ ČÁST

1 Jak začala válka

1.1 Příčiny a vznik války

V roce 1815 skončilo Napoleonovo dobytvačné tažení Evropou. Francouzské císařství bylo zničeno.

Vlády protinapoleonské koalice, složené hlavně z monarchických států, upevnily moc nad národy zásluhou usnesení vídeňského kongresu z let 1814–1815 a hlavně s uzavřením smlouvy proti pokroku, takzvané Svatou aliancí. Vídeňský kongres rozdělil země podle zájmů vládnoucích dynastií bez ohledu na to, jak to chtěly jednotlivé státy.

Vídeňský kongres založil Německý spolek, který měl nahradit zaniklou říši římskou. Spolek se skládal z 38 států, a to včetně čtyř svobodných měst a říše rakouské. K významným německých státům patřilo království pruské, saské, bavorské, hanoverské a württemberské.

Prusko se stalo největším a nejsilnějším státem v říši. Stát se rozrostl o část Saska, Polska, Vestfálska a Porýní. Největším soupeřem Pruska byla rakouská říše.

Francouzští buržoazní revolucionáři se nesmířili s porážkou a myšlenky revoluce se dostávaly i do zemí Německého spolku. Reakční feudální systémy a rozdrobenost Německa byly hlavní překážkou dalšího hospodářského rozvoje. V roce 1819 byly na návrh rakouského ministra Metternicha státy nuceny podepsat smlouvu na sjezdu německých panovníků v Karlových Varech. Smlouva obsahovala opatření k úplnému potlačení revolučních názorů.

Ve Francii proběhla opět revoluce v červenci 1830 a únoru 1848. Na scénu vstoupila dělnická hnutí. Obě události nezůstaly bez vlivu na politickou situaci v Německém spolku, hlavně v Rakousku a Prusku, a to v letech 1848–1849.

V Rakousku po svržení ministra Metternicha se o svá práva hlásí národy, které jsou součástí Rakouska-Uherska. Vzniká povstání v Uhrách, s národnostními požadavky vystupují Češi, Slováci, Srbové, Rusíni a Slovinci. Bouří se i italské rakouské državy.

Hlavním cílem Německa v revoluci bylo národní sjednocení země. Německá buržoazie se nemohla dohodnout, jak má být sjednocení provedeno. Nakonec se německá

buržoazie přiklání ke změnám v ústavě. Svolává tzv. Frankfurtský parlament, který měl projednávat osud říše. Vznikl spor, zda má být Německo sjednoceno pod vedením Pruska bez Rakouska, nebo pod vedením Rakouska. Prusku byla nabídnuta také císařská koruna. V případě pomoci Rakouska se počítalo s utlacením slovanských národů. Německá buržoazie neschvalovala ani boj italského a maďarského lidu.

Revoluce v Prusku a Rakousku byla na konec poražena. Jediným východiskem z této situace bylo zahájení války.

Za diplomatické pomoci ruského cara Mikuláše I. a nově nastoleného rakouského císaře Františka Josefa I., bylo Prusko poraženo při jednáních 29. listopadu 1850 v Olomouci.

V Rakousku dochází v padesátých letech k upevnění absolutismu, poněmčení a utlačování všech národů říše. V Prusku nedošlo k obnovení absolutistické vlády. V roce 1858 na pruský trůn nastupuje princ Vilém, bratr těžce nemocného Bedřicha Viléma IV. Do politiky vstupuje Otto von Bismarck.

Počátkem šedesátých let Prusko napadlo Dánsko. Netrvalo dlouho a Dánsko utrpělo porážku. Podle mírové smlouvy bylo Dánsko nuceno vzdát se Šlesvicka s námořním přístavem Kielem v Prusku a Holštýnska v Rakousku. Rakouskou správu v Holštýnsku pokládal Bismarck od první chvíle za dočasnou. Po vítězství nad Dánskem se Prusko chystalo porazit i Rakousko. Prusko dostalo nového spojence – Itálii. Hlavní záminkou války bylo dostat Holštýnsko k Prusku. Na stranu Rakouska se přidaly některé německé státy: Bavorsko, Bádensko, Württembersko, Sasko, Hanoversko a Hesensko. Prusko chtělo konflikt vyřešit prostřednictvím války, zatímco Rakousko chtělo vyjednávat.

Dne 17. června 1866 vypukla prusko-rakouská válka.

Dne 16. června 1866 vtrhla pruská vojska současně do Saska, Hanoverska a Hesenska a během několika dnů zvítězila.

Dne 19. června 1866 bylo celé Sasko pod nadvládou Pruska. Královský saský armádní sbor ustoupil do Čech.

Dne 22. června 1866 pruská vojska vstoupila do Čech.

Rakouský císař František Josef I.

https://www.wikiwand.com/cs/Franti%C5%A1ek_Josef_I.

Předseda pruské vlády Otto von Bismarck

<https://www.onthisday.com/people/otto-von-bismarck>

Pruský král

<https://www.valka.cz/Vilem-I-t28546>

1.2 Začátek války

Rakouská armáda čítala deset sborů. Severní armádu tvořilo sedm sborů pod velením polního zbrojmistra rytíře Ludvíka Augusta Benedek. Ostatní tři sbory zbyly na jižní armádu. V čele stál arcivévoda Albrecht. Dohromady 261 668 mužů.

Prusko mělo připravených 291 738 mužů. Náčelník pruského generálního štábu generál Helmuth Karel von Moltke vypracoval operační plán pruských vojsk. Ta měla překročit české hranice na třech místech současně, a to v oblasti Krušných hor, Lužických hor a Krkonoš. Měla se setkat v rozhodující bitvě někde v okolí Jičína. Prusko mělo určená místa pro boj s Rakouskem. Jednalo se o místa na sasko-rakouských hranicích mezi Torgau na Labi a Walbrzychem v Dolním Slezsku.

Vrchní velitel rakouské armády Benedek soustředil všechna svá vojska v okolí Olomouce a chtěl se postavit Prusku mezi Vídní a Berlínem.

Rakouská vojska v okolí Olomouce přiměla Prusko k tomu, aby svoji druhou armádu posunulo až na řeku Nisu v Horním Slezsku.

Rozkaz na přemístění do Čech byl vydán rakouské severní armádě dne 17. června 1866 v Olomouci. Po přesunu k Josefově chtěl Benedek dopřát svým vojákům odpočinek několik dnů a potom zahájit vítězné tažení. O tomto pochodu řekl: „Směr však, kterýmž tento postup bráti se bude, v tu chvíli blíže udati s to nejsem, neboť závisí na okolnostech a zejména na místě, kde bude v tu dobu nepřítel.“

Dne 21. června 1866 Prusové předali rakouským strážím u Zlatých Hor a Osvětimi dokumenty o vypovězení války. Pruská vojska překročila české hranice na dvou místech. Dne 22. června 1866 generál Herwarth překročil české hranice se svou polabskou armádou u Burkersdorfu východně od Neustadtu a obsadil Šluknov. Dne 23. června v ranních hodinách překročil princ Bedřich Karel se svou armádou hranice Čech u Žitavy a pokračoval směrem k Liberci.

Dne 23. a 24. června 1866 již došlo k prvním bitvám u Chrástavy a Dlouhého Mostu. A dne 24. června 1866 1. pruská armáda obsadila Liberec. Prusko-rakouská válka nebo také Německá či Bratrská nebo Sedmitýdenní začala.

Proti pruským armádám, které překročily na severu Čech hranice, byl ze severní armády vyslán k Jizeře 1. rakouský armádní sbor generála Clam-Gallase. První lehká jezdecká divize generála Edelsheima spěchala k hranicím, aby zadržela Prusy. První armádní sbor se měl přesunout 25. června 1866 do Mnichova Hradiště a přidat se k saskému královskému sboru.

Dne 25. června 1866 dorazil saský armádní sbor do okolí Mladé Boleslavi.

Dne 26. června 1866 došlo dalším bitvám u Kuřívodu, u Sychrova a v noci u Podolí nedaleko Turnova.

Přesun rakouské armády k Josefově byl ukončen 27. června 1866. Vrchní velitel Benedek rozestavil své hlavní síly v pozici Josefov, Žireč, Dvůr Králové, Miletín a Hořice. Bohužel podcenil pruské síly na severu a průsmyky na kladském pomezí chránil jen menšími jednotkami.

Dne 22. června 1866 byl druhé pruské armádě vydán rozkaz, aby začala postupovat k hranici. První armádní sbor přes Libavu, Schömburg a Královec k Trutnovu, jezdecký sbor k Waldenburgu, gardový sbor přes Schlegel k Broumovu a pátý armádní sbor přes Kladsko, Dušníky, Levín k Náchodsku.

Rakousko vědělo, jak pruská vojska budou postupovat, ale stejně zůstalo u svého původního plánu. K ochraně trutnovského průsmyku byl určen desátý armádní sbor v čele podmaršálka Ludvíka Gablenze a k ochraně náchodského průsmyku šestý armádní sbor pod vedením podmaršálka Viléma Raminga. Průsmyk broumovsko-úpický chráněn nebyl.

Dne 26. června 1866 obsadil první armádní sbor Libavu a Schömburg. Gardový sbor překročil hranice Čech u Janovic poblíž Broumova. Pátý armádní sbor dorazil do Dušníků. Jeho předvoj překročil vpoledvečer české hranice u Bělovsi a večer obsadil Náchod. Šestý armádní sbor dorazil do Kladska.

Vrchní velitel rakouské armády polní zbrojmistr Ludvík August Benedek

<http://www.koniggratz1866.eu/ga-5/Vojevudci.html>

Náčelník pruského generálního štábu generál Helmuth Karl von Moltke

https://cs.wikipedia.org/wiki/Helmuth_von_Moltke_star%C5%A1%C3%AD

1.3 Další bitvy

Bitva u Trutnova

Byla druhou bitvou této války a odehrála se 27. června 1866 na kopci Šibeník, který leží jižně od Trutnova poblíž kaple svatého Jana Křtitele na Jánském vrchu. Je to jediná bitva, v které Rakousko zvítězilo. Rakouským vojskům velel podmaršálek Ludwig von Gablenz a pruským Adolf von Bonin.

Bitva u Rubínovic a Nového Rokytníku

Bitva se konala 28. června 1866. Plukovník Grivičič vydal rozkaz, aby vojáci zaútočili proti pruskému vojsku, které přicházelo od Úpice. Bitva skončila porážkou rakouské brigády.

Bitva u Mnichova Hradiště

Proběhla 28. června 1866 a navazovala na bitvu u Podolí, ke které došlo 26. a 27. června 1866. Podolí leží v severních Čechách. Prusko opět slavilo vítězství.

Bitva u Jičina

Rakouský armádní sbor, saský královský armádní sbor a lehká jezdecká divize ustupovaly v ranních hodinách dne 29. června 1866 od Sobotky a Libáně k Jičínu. U hradu Kost došlo v noci z 28. června 1866 na 29. června 1866 ke střetnutí s pruskými oddíly. První útok Rakušané odrazili, ale další boje v oblasti Jičina pro rakouskou armádu skončily neúspěchem. Rakušané ustupovali směrem na východ.

Bitva u Dvora Králové

V ranních hodinách 29. června 1866 polní zbrojmistr Benedek armádnímu sboru vydal rozkaz, aby se sbor stáhl k Dubenci a Litiči. Zbytky Grivičičovy brigády, části brigády generálmajora Fleischhackera a polních myslivců vyrazily přes Horní Brusnici ke Dvoru Králové nad Labem. Druhá část Fleischhackerovy brigády postupovala přes Koclěřov. Tato brigáda jako první překročila Labe. Došlo k bojům i v samotném Dvoře Králové nad Labem. Pruská armáda převyšovala rakouskou počtem mužů. I tato bitva skončila vítězstvím Prusů.

Bitva u Hradce Králové

Dne 3. července 1866 se u Hradce Králové odehrála rozhodující bitva prusko-rakouské války. Rakouská armáda zaujala 12 kilometrů dlouhé postavení u řeky Labe, čelem k Hořicím. Bitvu rozhodlo dobré postavení Prusů v týlu nepřítele na návrší u obce Chlum. Zbytky rakouské severní armády se shromáždily v noci a během 4. července 1866 mezi Třechovicemi, Holicemi a Pardubicemi, aby přes Litomyšl a Svitavy ustupovaly k Olomouci a na Brno. Pruská armáda ji nepronásledovala, protože sama byla oslabena.

Bitva u Hradce Králové

<https://www.stoplusjednicka.cz/krvavy-stret-u-hradce-kralove-nejvetsi-bitva-nasi-historie-1>

2 Prusko-rakouská válka na Náchodsku

Bitva u Náchoda

Bitva je také označována jako „Bitva na Dobeníně“, odehrála se dne 26. června 1866 a byla první bitvou prusko-rakouské války. Předvoj pruského 5. armádního sboru v ranních hodinách obsadil výšiny na Brance. Šestý armádní rakouský sbor přišel od Opočna přes Nové Město nad Metují k Šonovu a Provodovu. Rakušané zaútočili od Šonova na Václavice, jejich postup byl zastaven a museli se stáhnout zpět do Šonova. Rakouská vojska u Šonova však byla posílena o další jednotky a opět zaútočila na oblast Václavic. Prusové byli nečekaným útokem překvapeni a byli nuceni ustoupit až za novoměstskou silnici. K dalšímu střetu došlo na pláni nad Dobenínem. Prusové ani přes dvojnásobnou převahu nezvítězili a ustoupili k Náchodu. Kolem poledne ale dorazila hlavní část pruského sboru na dobenínskou pláň a bitva byla rozhodnuta. Rakouské jednotky byly opět přinuceny se stáhnout k vesnicím Provodov a Šonov. Při jejich ústupu je podpořila děla u Domkova a Klen. Boje ale stále zuřily u Václavic. Byl zahájen útok na Vysokov. Prusové byli vytlačeni z Vysokova, ale na příkaz generála Ramminga boje skončily ve čtyři hodiny odpoledne. Šestý armádní rakouský sbor ustupoval k České Skalici.

Bitva u Náchoda

https://cs.wikipedia.org/wiki/Bitva_u_N%C3%A1choda

Bitva u České Skalice

Po bitvě u Náchoda se rakouský armádní sbor 27. června 1866 stáhl k České Skalici a zaujal postavení na kopečkách mezi českoskalickým nádražím a obcí Zlích. Dne 28. června 1866 okolo desáté hodiny jeden z rakouských velitelů zaútočil, aniž by o tom informoval své nadřízené. Nevýhodné postavení se rakouským vojákům stalo osudným. I když jim na pomoc přišly myslivecké prapory, dělostřelecké zálohy, porážce se nedalo zabránit. Rakušané ve zmatku ustupovali přes město a rozvodněnou Úpu. I přesto se podařilo všechny brigády shromáždit v okolí Velkého Třebešova.

Bitva u Svinišťan

Po výhře u České Skalice hlavní část pruského armádního sboru 29. června 1866 pochodovala přes Zlích a Chvalkovice k Choustníkovu Hradišti. Jiný pruský sbor obsadil Českou Skalici a pochodoval za hlavním sborem. Nejtěžší boje se odehrály u svinišťanského dvora a sebučského ovčína. Hlavní část pruského sboru původně chtěla postupovat na Choustníkovu Hradiště, ale zůstala u Miskolez. Mohutný nápor Prusů donutil rakouskou brigádu k ústupu do Sebuče. Pruský velitel se spokojil s výhrou a nepronásledoval poražené rakouské jednotky, naopak pokračoval na Choustníkovu Hradiště.

3 Pozůstatky prusko-rakouské války na Náchodsku

3.1 Pomníky a hřbitovy

Náchodský vojenský hřbitov

Hřbitov se nachází v zámecké aleji v Náchodě poblíž náchodského zámku. Založil ho v roce 1867 kníže Vilém ze Schaumburg-Lippe. Jsou tu pohřbeni vojáci, kteří zemřeli v zámeckém lazaretu po válce. Část hřbitova slouží jako hrobka rodu Schaumburg-Lippe.

Pomník u České Skalice

Říká se mu také Spící lev. Nachází se u lesa Branky. Pomník je věnován padlým vojákům ze 4. a 6. kyrysnického pluku.

Pomník rakouského VI. armádního sboru

Dne 1. června 1868 byl odhalen u Dobenína pomník rakouského 4. pěšího pluku.

Pomník generála Ludvika Gablenze

Památník stojí u Trutnova na vrchu Šibeníku. Od roku 1905 jsou v kryptě uloženy generálovy ostatky.

Pomníky u kaple sv. Jana na Jánském vrchu u Trutnova

Zde je dvacet dva pomníků na památku prusko-rakouské války.

Osárium na vojenském hřbitově na Kbelnici u Jičína

Osárium bylo postaveno v letech 1903–1906. Na hřbitově je dvaapadesát pomníků.

Zmenšená verze památníku blízko Vysokova na náhodském zámku

Vlastní foto

3.2 „Suvenýry“ z války v náhodském muzeu

Z bojiště si lidé často odnášeli jako „suvenýry“ vybuchlé i nevybuchlé dělostřelecké granáty. Mnozí pak z těchto věcí vyráběli těžítka, svícný a jiné věci, aby si připomněli válečné události.

Ale někteří si neuvědomili, že granáty jsou nebezpečné. Dne 26. března 1867 se rozhodl zlatník mistr Alois Kloud, že vyrobí z granátů svícný. Výbuch otřásl celým náhodským náměstím. Mistr byl poraněn v obličeji, obě dolní končetiny mu výbuch amputoval.

Další podobný případ se stal u obce Kramolna dne 7. září 1866. Zde bylo zraněno pět lidí, z nichž tři později zemřeli.

Někteří lidé měli doma z bojišť přeplnou sbírku. František Waldek vlastnil 361 předmětů z bitevních polí. Náhodský instalatér Jaroslav Šinták měl doma 301 předmětů, V roce 1937 je prodal Městské spořitelně v Náchodě.

V náhodském muzeu můžeme najít spoustu předmětů z války. Například jsou tu uloženy zlaté hodinky, které byly uděleny náhodskému starostovi Rokošovi v roce 1866.

Alois Jirásek

Spisovatel Alois Jirásek si z bojiště u Václavic přinesl hodinky po padlém a s úctou je opatroval. Můžeme říci, že je vlastně ukradl.

Sida Volfová

V její rodině se dochovala sklenice, z níž v domě jejího otce Václava Šrůtky pil pruský korunní princ Friedrich Wilhelm. Nyní je sklenice v náhodském muzeu.

Václav Volf

Se svým otcem býval často na bojišti. Po boji přicházel s náboji do pušek, měděnými zápalkami rak a knoflíky všeho druhu. Ať byly žluté, myslivecké nebo dělostřelecké. Přinesl i růžic z rak.

3.3 Naučná stezka

Existují celkem tři stezky s tematickým názvem „Stopy krve a železa 1866“. První část stezky vede přes Náchod – Vysokov – Václavice. Náchodská stezka je dlouhá přibližně 16 kilometrů. Jsou vidět místa, kde se odehrávaly bitvy, a také pomníky připomínající válečné bitvy.

Cedule u vojenského hřbitova
Vlastní foto

3.4 Zpověď svědka

Někteří vojáci přicházeli z války jako invalidé. Ti, kteří se vrátili zdraví, byli ale poznamenáni na celý zbytek života.

Jedním ze svědků byl František Kylar, který si poznamenal do svých zápisků na Kyšpersku:

František Kylar (9.10.1897, Kunčice 47)*

„14. 5. 1866 přitáhlo první vojsko reg. Rozsbach (Poláci). V Kyšperku byl štáb, v Kunčicích 8 kompanií. Leželi tu 5 neděl. Po nich přišli do Kunčic husaři, 2 komp. štajgrů a vozatajstvo. V červnu odtáhli ku Hradci. Všude spousty vojska: ve staré dřevni, na lukách u Jankovic, u Nového dvora, žádný nemohl projít, všude se zabíjí dobytek pro vojsko. U Orlického dvora 2 pluky. Vše se hnali ku Hradci. 3.7. Tuhá bitva, mnoho jich Prusové zajali. S obavou čekali Prušáky. Hlídky na Herklici a Čížbisku. Ti však nečekaně přišli od Veselého kopečka. 11.7. Cvičení pruské kavalerie na Orlických lukách. Lid utíkal s dobytkem do lesa. Na dolním konci Kunčic bylo 170 Prušáků, na horním konci asi 2.000,

až 30 do 1 chalupy. V hospodě byl komandant hrabě Hersberg, 50 mužů a 36 koní. Všecko to museli zdarma živit. Druhý den zas táhli kanonýři. Musel se jim dát firšpon (přípřež), že v obci nezůstal jediný kůň. Každý voják musel dostat denně 1 libru masa, ráno kafe, kořalku a to přišlo 5x po sobě! To trvalo do kunčické pouti. Toho roku byla velice špatná úroda, obilí zničeno, 21.5. Leželo na poli plno sněhu. Ani brambory nebyly. Petr Moravec z č. 82 (byl bratrancem mého dědy, byl šestý rok na vojně a u Hradce raněn) píše, že z 131 pytle nasázených sklidili 1 pytlů! V červenci a srpnu začala v okolí cholera."

4 Rodina Schaumburg-Lippe a rok 1866

4.1 Rodokmen

Vilém ze Schamburg-Lippe si vzal v roce 1862 Bathildis von Anhalt. Pár měl osm dětí: Šarlotu, Františka Josefa, Bedřicha, Alberta, Maxmiliána, Batildis, Adlétu a Alexandru. Rodina se rozrostla a žije v různých zemích. Část rodiny nyní žije v Dánsku a Německu.

4.2 Historie

Historie rodu sahá až do 12. století k rodu Lipce. Pocházejí ze severní části Porýní. V roce 1589 dostal rod hraběcí titul a rozdělil se do několika linií. Např. Lippe-Detmold, Lippe-Brake apod.

Phillipp Lippe-Alverdissen spojil část hrabství Schamburg, a tak vznikl rod Schamburg-Lippe.

První počátky rodiny na území Čech spadají do doby, kdy kníže Jiří Vilém ze Schamburg-Lippe koupil panství Náchod a Ratibořice pro svého druhého syna Viléma. Uvádí se pověst, že Idu Waldecko-Pyrmotskou, manželku knížete Jiřího Viléma ze Schaumburg-Lippe, běloveská kyselka vyléčila ze zákeřné nemoci, a proto nese kyselka jméno Ida. Ale pravděpodobnější je, že se jedná spíše o její dceru Idu, která se jmenovala po své mace a léčila se na náchodském panství běloveským pramenem.

Rodina zde žila až do roku 1945, kdy jim byl zámek odebrán. Nejprve byli odsunuti do Ratibořic a poté do Polska. Zde princ Bedřich spadl ze schodů a zemřel. Byl pohřben na vojenském hřbitově v Náchodě za přítomnosti rodiny, nejbližších přátel a zaměstnanců zámku. Dnes spočívá vedle své první ženy, dánské princezny Louisy Karolíny. Někteří dosud žijící členové rodiny zámek opakovaně navštívili.

Wilhelm Schamburg-Lippe se zúčastnil několika bitev v roce 1866 a bojoval ve III. armádním sboru.

Na náchodském vojenském hřbitovu jsou pochováni: Vilém ze Schaumburg-Lippe, jeho manželka Bathildis, jejich synové František Josef a Bedřich, princezna Louisa Dánská, první manželka prince Bedřicha, princ Leopold, syn prince Bedřicha z druhého manželství, a Waldemar ze Schamburg-Lippe, který zemřel 11. srpna 2020.

4.3 Dopad války na rodinu

Po válce začal Vilém Schaumburg-Lippe renovovat panství. Přispěl na vybudování nových silnic a financoval také výstavbu některých pomníků pro padlé vojáky. Rodině se dařilo v zemědělství, hlavně při pěstování řepy. Vilém se pustil do rozvoje lesního hospodářství. V Náchodě nechal rozšířit zámeckou knihovnu a archiv. Finančně podporoval různé spolky válečných vysloužilců.

Ale válka neměla vliv jen na panství, ale i na samotnou rodinu. Zatímco princ Vilém stál na straně Rakouska-Uherska, zbytek jeho rodiny se postavil na stranu Pruska. Mezi Vilémem a jeho bratrem knížetem Adolfem se vytvořily komplikovanější vztahy. Samotný náchodský zámek se za války na chvíli proměnil v lazaret a princezna Bathildis v něm ošetřovala zraněné vojáky.

Bathildis Anhaltsko-Desavská, manželka prince Viléma ze Schaumburg-Lippe

Vlastní foto

Vilém ze Schaumburg-Lippe

<https://geneee.org/wilhelm/zu+schaumburg+lippe/1?lang=cs>

Parte prince Waldemara ze Schaumburg-Lippe

Vlastní foto

Rodinná hrobka Schaumburg-Lippe (princ Bedřich, princezna Louisa Dánská, princ Leopold a princ Waldemar)

Vlastní foto

Hrob prince Waldemara Schaumburg-Lippe

Vlastní foto

5 Konec války

Poslední rozhodující bitva se odehrála u Hradce Králové dne 3. července 1866. Válka skončila vítězstvím Pruska. Dne 23. srpna 1866 byla podepsána v Praze mírová smlouva, též nazývána jako „Pražský mír“.

Po válce se stalo Prusko nejvýznamnějším státem. Hlavním cílem Pruska bylo vytvořit Pruské císařství a jednotný stát Němců.

Pro Rakousko znamenala porážka oslabení státu. Došlo k rozdělení Rakouska a Uherska. Tyto dvě země měly jednoho panovníka, ale jednalo se o různé politické útvary.

Prusko-rakouská válka bývá označována jako poslední válka. Zároveň byla posledním válečným konfliktem, v němž měla rozhodující roli jízda na koních. Svou úlohu sehrála též propaganda. Šlo navíc o první větší válečný konflikt, v němž se angažoval Červený kříž.

III PRAKTICKÁ ČÁST

1 Plán exkurze

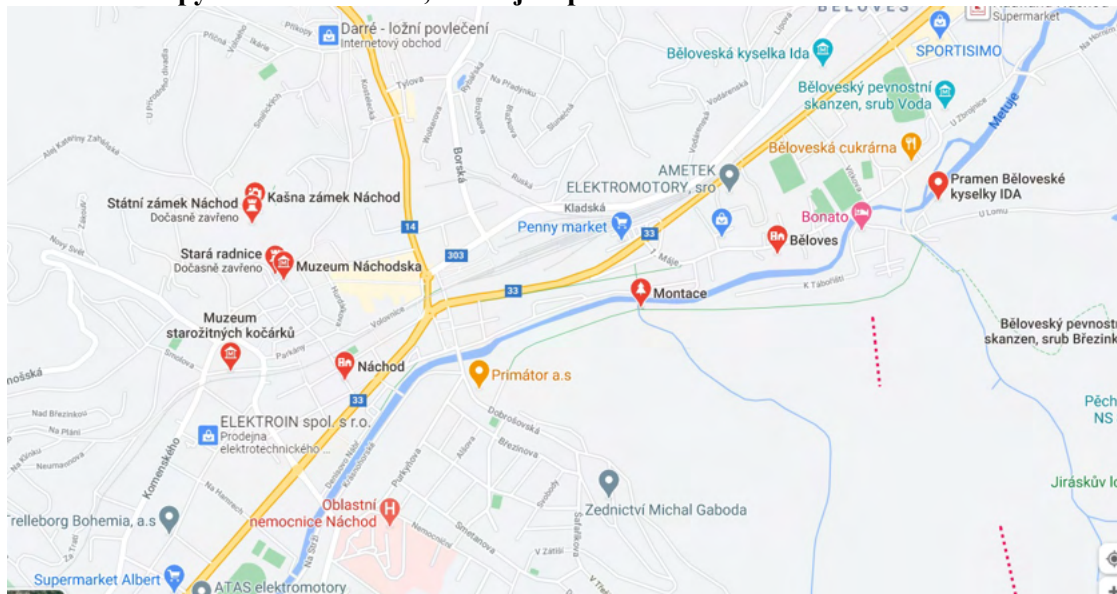
Cílem exkurze je návštěva různých památek z dob prusko-rakouské války. Žáci by si prohlédli také náchodský zámek, vojenský hřbitov, kde jsou pochováni vojáci a část rodiny Schaumburg-Lippe, pramen běloveské kyselky Idy, náchodské náměstí nebo Vysokov.

Během exkurze budou mít žáci k dispozici pracovní list shrnující většinu informací, které se během cesty dozvěděli.

2 Pracovní list

Po stopách prusko-rakouské války (pracovní list)

1. Do této mapy zakreslete místa, která jste při exkurzi navštívili.

2. Vyluštěte přesmyčky.

NOJVSÝKE ŘIBHOVT

.....

CHAMSGBUR-PPEIL

.....

PRAENM DIA

.....

KÝPRAŽS RMÍ

.....

VENÝČER ŽŘÍK

.....

KOSRAKOV

.....

CHODNÁSKÝ MEZÁK

.....

ISOLA REJIKÁS

.....

RUSKOP

.....

ÉZLAT DINHOKY

.....

3. Doplňte slova z nabídky tak, aby text dával smysl.

Vilém, vojáci, 1867, amputace, Schaumburg-Lippe, lazaret,

..... ze Schaumburg-Lippe nechal přeměnit náhodský zámek na Zde probíhaly i operace vojáků, např. nohy, ruky, atd. Na vojenském hřbitově jsou pochováni , kteří zemřeli v zámeckém lazaretu. Vojenský hřbitov byl založen v roce Část hřbitova také slouží jako hrobka rodiny Na vojenském hřbitově jsou také pohřbeni členové z rodu Schaumburg-Lippe (nalezněte na náhrobcích jejich jména a запиšte je):

4. Okomentujte obrázky.

.....

.....

.....

6. Pokud je tvrzení pravdivé, zaškrtněte Ano, pokud ne, označte Ne.

Zámečtí medvědi se jmenují Dáša a Ludvík. Ano/Ne

František Josef ze Schaumburg-Lippe byl synem Viléma. Ano/Ne

Na náchodském zámku se léčili prušti i rakouští vojáci. Ano/Ne

Na vojenském hřbitově jsou pochováni i prušti vojáci. Ano/Ne

Vilém a Bathildis měli osm dětí. Ano/Ne

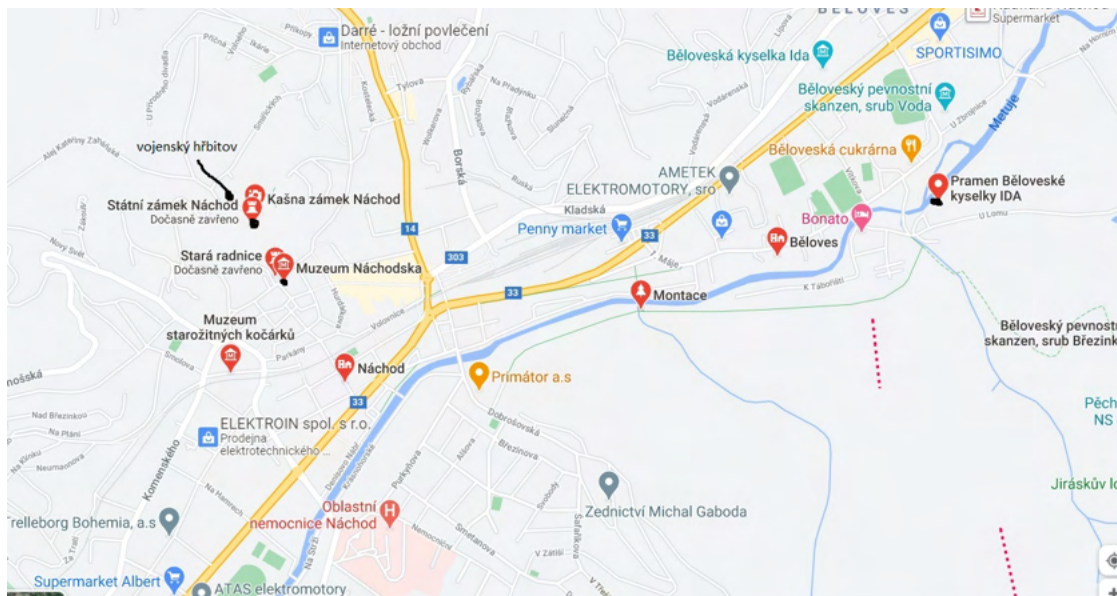
Rakousko vyhrálo prusko-rakouskou válku. Ano/Ne

Pramen běloveské kyselky se jmenuje Bathildis. Ano/Ne

Řešení:

Po stopách prusko-rakouské války (pracovní list)

1. Do této mapy zakreslete místa, která jste při exkurzi navštívili.

2. Vyluštěte přesmyčky.

NOJVSÝKE ŘIBHOVT

CHAMSGBUR-PPEIL

PRAENM DIA

KÝPRAŽS RMÍ

VENÝČER ŽŘÍK

KOSRAKOV

CHODNÁSKÝ MEZÁK

ISOLA REJIKÁS

RUSKOP

ÉZLAT DINHOKY

VOJENSKÝ HŘBITOV

SCHAUMBURG-LIPPE

PRAMEN IDA

PRAŽSKÝ MÍR

ČERVENÝ KŘÍŽ

RAKOUSKO

NÁCHODSKÝ ZÁMEK

ALOIS JIRÁSEK

PRUSKO

ZLATÉ HODINKY

3. Doplňte slova z nabídky tak, aby text dával smysl.

Vilém, vojáci, 1867, amputace, Schaumburg-Lippe, lazaret, 1870

Vilém ze Schaumburg-Lippe nechal přeměnit Náchodský zámek na lazaret. Zde probíhaly i operace vojáků, např. amputace nohy, ruky, atd. Na vojenském hřbitově jsou pochováni vojáci, kteří zemřeli v zámeckém lazaretu. Vojenský hřbitov se založil v roce 1867 a byl dokončen v roce 1870. Část hřbitova také slouží jako hrobka rodiny Schaumburg-Lippe. Na vojenském hřbitově jsou také pohřbeni členové z rodu Schaumburg-Lippe: Vilém Schaumburg-Lippe, Bathildis Schaumburg-Lippe, František Josef Schaumburg-Lippe, Bedřich Schaumburg-Lippe, Louisa Dánská, Leopold Schaumburg-Lippe, Waldemar Schaumburg-Lippe

4. Okomentujte obrázky.

Bathildis ze Schaumburg-Lippe

Vilém ze Schaumburg-Lippe

Hrobka rodiny Schaumburg-Lippe

Náchodský zámek

muzeum v Náchodě

5. Vyřešte tajenku.

1. Jméno manžela Bathildis
2. Upomínkové předměty
3. Druhový název jelena v zámecké oboře
4. Vítěz války v roce 1866
5. Příjmení spisovatele, který má pomník na náměstí v Náchodě
6. Křestní jméno spisovatele Jiráka
7. Jméno medvěda v medvědáriu

1.								V	I	L	É	M
2.	S	U	V	E	N	Ý	R	Y				
3.								S	I	K	U	
4.			P	R	U	S	K	O				
5.	Š	K	V	O	R	E	C	K	Ý			
6.						A	L	O	I	S		
7.				L	U	D	V	Í	K			

Tajenka: Vysokov, místo, které jste navštívili.

6. Pokud je tvrzení pravdivé, zaškrtněte Ano, pokud ne, označte Ne.

Zámecký medvěd se jmenuje Dáša a Ludvík. **Ano/Ne**

František Josef Schaumburg-Lippe byl synem Viléma. **Ano/Ne**

Na náhodském zámku se uzdravovali prusí i rakouští vojáci. **Ano/Ne**

Na vojenském hřbitově jsou pochováni i prusí vojáci. **Ano/Ne**

Vilém a Bathildis měli 8 dětí. **Ano/Ne**

Rakousko vyhrálo prusko-rakouskou válku. **Ano/Ne**

Pramen běloveské kyselky se jmenuje Bathildis. **Ano/Ne**

IV ZÁVĚR

Protože se zajímám o historii, psaní absolventské práce mě bavilo. Sama jsem sbírala a shromažďovala materiály. Z důvodu epidemiologické situace jsem nemohla bohužel navštívit muzeum v Náchodě. To mě mrzí velmi, protože bych se mohla podrobněji seznámit s předměty z prusko-rakouské války, které jsou zde uloženy. Největší část uvedených informací tedy pochází z literatury zapůjčené v knihovně v Náchodě. Mnohá místa z doby, o které píši, jsem navštívila osobně. Během těchto návštěv jsem pořizovala i fotografie.

Dozvěděla jsem nové zajímavosti o místech z našeho okolí, o způsobech vedení boje, o výstroji a výzbroji vojáků, o počtech zraněných, mrtvých a přeživších. A pro mě jako pro dlouholetou členku zdravotnického kroužku byly noví také údaje týkající se Červeného kříže, který již v této době pomáhal.

Při tvorbě absolventské práce jsem získala také přehled o tom, jak se v této době žilo nejen vojákům, ale i lidem, kteří se bojů přímo nezúčastnili. Období prusko-rakouské války bylo až příliš krvelačné a jen těžko se dokážu představit, jak těžký život v této době byl. Uvědomila jsem si, že i když žijeme koronavirové, v porovnání s obdobím prusko-rakouské války se máme dobře.

Děkuji paní učitelce Votočkové, že mi pomohla s vedením absolventské práce.

V SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

URBAN, Otto. *Vzpomínka na Hradec Králové: (drama roku 1866)*. Ilustroval František ROUS. Praha: Panorama, 1986. Stopy, fakta, svědectví (Panorama).

JANKŮ, Karel. *Bitva na Dobeníně u Náchoda*. Nové Město nad Metují: Theodor Böhm, 1908.

KUDR, Karel. *Válka rakousko-pruská 1866 v Čechách a na Moravě*. Upravil Augustin HABR. Praha: Československá akciová tiskárna, 1936.

MÜHLSTEIN, Ludvík; DOUBRAVA Aleš; NOVÁK, Karel; ŠKOPEK, Jiří. *1866: válečné události v severovýchodních Čechách*. Chlum, Česká Skalice: Areál bojiště 1866 na Chlumu, Muzeum Boženy Němcové, 1970.

1. Heslo „Suvenýry“ v otevření internetové encyklopedii Wikipedia na:

<http://www.muzeumnachod.cz/index.php/2016/10/25/suvenyr-z-bojist-prusko-rakouske-valky-v-1866/> (25.3.2021)

2. Heslo „Bitva u Trutnova“ v otevření internetové encyklopedii Wikipedia na:

<https://www.1866.cz/historie/valka-1866> (15.2.2021)

3. Heslo „Po stopách krvavých bitev“ v otevření internetové encyklopedii Wikipedia na:

<https://kladskepomezi.cz/kultura/prusko-rakouska-valka-1866> (2.4.2021)

4. Heslo „Historie a prameny“ v otevření internetové encyklopedii Wikipedia na:

[https://cs.wikipedia.org/wiki/Ida_\(miner%C3%A1ln%C3%AD_voda\)#Historie_a_prameny](https://cs.wikipedia.org/wiki/Ida_(miner%C3%A1ln%C3%AD_voda)#Historie_a_prameny) (17.2.2021)

5. Heslo „Život“ v otevření internetové encyklopedii Wikipedia na:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Vil%C3%A9m_ze_Schaumburg-Lippe (3.4.2021)

<http://gis.fsv.cvut.cz/zamky/genealogie/rod.php?r=schaumburg-lippe> (3.4.2021)

<http://www.chlum1866.cz/prusko-rakouska-valka-0> (19.2.2021)

<https://hradecky.denik.cz/z-regionu/v-prusko-rakouske-valce-bojovali-i-muzi-z-podorlicka-20160707.html> (27.4.2021)